

ISSN 0027-8084
УДК 808.61/.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XL/1-4

БЕОГРАД
2009

НАШ ЈЕЗИК

Књига XL

Св. 1–4 (2009)

САДРЖАЈ

Мјесто <i>Нашег језика</i> у изучавању српског стандардног језика Поводом XL књиге нове серије (СРЕТО ТАНАСИЋ)	3
---	---

Ч л а н ц и

О слоговној неједнакости неких израза коришћених како у Вуковом тако и у савременом српском језику (МИЛКА ИВИЋ)	7
За рационалан прилаз нормирању језика – један пример из српске синтаксе (ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ)	9
Творба глаголског прилога прошлог у српском књижевном језику (МИРОСЛАВ НИКОЛИЋ).....	13
Значење и употреба глагола <i>захвалијти</i> (<i>се</i>) (МИЛАН ШИПКА)	25
Придеви и прилози с префиксима <i>ин-</i> и <i>и-</i> (ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЋ).....	33
Глаголи с интерфиксом <i>-о/е-</i> у савременом српском језику (ДРАГАНА РАТКОВИЋ).....	43
Темељи модерне српске синтаксе. Једно подсјећање на Ђуру Даничића (СРЕТО ТАНАСИЋ).....	53
О „Нашој пошти“ у <i>Нашем језику</i> (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	61

П р и к а з и

О лингвистици Милке Ивић (ДРАГАНА НАСТАНОВИЋ)	77
Зборник радова Драгу Ћупићу у част (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ).....	81
Књига о речима и речнику. Милица Радовић-Тешић, <i>С речима и речником</i> , Учитељски факултет Универзитета у Београду, 2009, 285 стр. (ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ).....	87

Душка Кликовац, <i>Језик и моћ: огледи из социолингвистике и стилстике</i> , Библиотека XX век : Круг, Београд, 2008, 347 стр. (ИВАНА МАРИНКОВИЋ).....	93
Рекицјски речник српско-хрватских глагола Балдура Панцера (СТРАХИЊА СТЕПАНОВ).....	97
Бранислава Јелић, <i>Речник пријошедака Лазе Лазаревића</i> , Нови Сад: Матица српска, 2008 (ИВАНА ЛАЗИЋ-КОЊИК).....	105
Милан Ајдановић, <i>Функционално ошћерење суфикса за обележавање особа</i> (ДАНИЈЕЛА СТАНИЋ).....	109
<i>Славистика</i> , Књига XIII, Славистичко друштво Србије, Београд, 2009, 585 стр. (НАТАША МАРКОВИЋ).....	115
<i>Српски језик XIV/1-2</i> , Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Београд, 2009, 778 стр. (МИЛИЦА МАРЈАНОВИЋ).....	121

Прилог

Разговор с академиком Иреном Грицкат (МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ).....	127
---	-----

Библиографија

Наш језик (књ. XXXI-XL) (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ – ДРАГАНА НАСТАНОВИЋ).....	131
--	-----

In memoriam

Ирена Грицкат-Радуловић (19. 1. 1922 – 7. 4. 2009) (ДРАГО ЋУПИЋ).....	147
Један одлазак: Егон Фекете (1931 – 15. март 2009) (СРЕТО ТАНАСИЋ).....	149

Прилог

МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ
(Београд)

РАЗГОВОР С АКАДЕМИКОМ ИРЕНОМ ГРИЦКАТ

Разговор под насловом *Лейо је ирриџадаиџи двама кулџурама* с академиком Иреном Грицкат, који до сада није био доступан лингвистичкој јавности, преносимо у целини, без икаквих измена, из сајамског часописа *Књиге*, год. III, бр. 6, октобар 2000. године, стр. 42–43. Ово је, иначе, последњи, а можда и једини њен интервју.

Ирена Грицкат, удата Радловић (1922, Београд) рођена је у породици руских емиграната у Србији. Дипломирала је на Филозофском факултету у Београду (група за српскохрватски језик и југословенске књижевности). Докторирала је на теми *О перфекџу без џомоћног глагола у срџскохрватџском језику и сродним синџтаксичким џојавама*. Већи део свог радног века Ирена Грицкат провела је у Институту за српски језик, као редактор Академиџиног *Речника срџскохрватџског књџжевног и народног језика*, а у последњим годинама пред пензију радила је као начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије, што је резулџтирало, поред других студија и чланака, и књигама: *Акџуелни језички и џексџолошки џроблеми у сџтарим срџским џирилским сџоменицима* (1972) и *Сџудије из исџорије срџскохрватџског језика* (1975). Редовни је члан САНУ и спољни члан Словеначке академије.

Библиографија И. Грицкат броји преко 200 библиографских јединица из области науке о језику. Као врхунски лексикограф објавила је на десетине студија из теорије лексикографије и лексикологије. Велики број њених радова посвећен је историји језика и српске писмености, али и проблемима језичког мешања на Балкану. Као посебан допринос у тој области сматра се њена изванредна анализа бројних преписа *Душанова законика*.

Академик Ирена Грицкат бави се и другим књижевно-културолошким областима. Студију о мотиву Тристана и Изолде и његовим обрадама код нас и у Европи дала је у књизи *Повесџи о Тришџтану и Изџоџи* (1966, 1988). Објавила је монографију *Злаџа Ђунђенаџ* (1990, књига о нашој великој оперској уметници) и аутобиографски роман *У лебдивом ходу* (Матица српска, 1994). Објављивала је есеје из српске културе кроз векове, из књижевности, музике, записе о планинарењу, огледе о појединим интердисциплинарним и филозофским питањима. У последње време објављује и песме. Ирена Грицкат је позната и као одличан преводилац поезије Пушкина, Љермонтова, Блока и др. Њена

књига превода *Из поезије XIX века* (1998) несумњиво представља преводилачки подвиг: уз одабране песме она је означила и метар у којем су преведене (трохеј, јамб, амфибрах ... тј. идентично оригиналу).

* * *

1. Госпођо Грицакић, Ви сте припадали чувеној, изразито талентованој четворки Белићевих младих асистената што су је чинили Павле Ивић, Иван Појовић, Милка Ивић и Ви, а која је несумњиво оставила дубок траг у српској лингвистици. Како Вама изгледа то време из данашње перспективе?

Били смо четворо првих послератних студената који су истовремено дипломирали и заједно постали први асистенти у новооснованом Институту за српски језик САНУ. Времена нису била лака – оскудице и друге потешкоће, али је било и елана, због могућности да се после више година несрећности, неизвесности, најзад нешто учи, ради, па и да се полако улази у личну стваралачку активност.

2. Колико нам је познато, Ви никада нисте (за разлику од већине других лингвиста) показивали интересовање ни жељу за рад на факултету. Сматрате ли да су Вам Академијин Институт за српски језик и, касније, Археографско одељење Народне библиотеке пружили довољно могућности да искажете своја одишта велика научна интересовања баш на њиховим пројектима?

Тачно, педагогија ме је мање привлачила него индивидуални рад, рад „за писаћим столом“. У Институту сам сарађивала на његовом пројекту везаном за израду Академијиног Речника, док сам у Археографском одељењу сама налазила тематику која се нудила за проучавање. Најизазовније је било да се, кроз језичку историју, открију дубоке, давно приметне синтаксичке сродности између неколико словенских и несловенских балканских језика.

3. Дуго сте радили на Речнику САНУ. Данашњи сарадници на томе речнику знају да је тај Ваш учинак и учинак покојног Мићера Пешикана такође није достижан. Да ли су томе допринеле изузетне амбиције, велика енергија, посебна организација посла, склоност колективном раду или неки други разлози?

Што се мене тиче, у исцрпној обради речника неког језика најпривлачнија ми је она интелектуална димензија која захтева не само умеће да се реч дефинише, него и логику распоређивања дефиниција, изналагање слојевитости између основних и мање уобичајених значења, између буквалности, или уходане пренесене употребе, па мање уходане, па индивидуалног фигуративног „искорака“ код неког писца, итд. Потребно је овладати и техником такве раздобе често веома разнородне грађе, начином правилног презентирања најразноликијих примера покупљених као илустрација уз једну једину реч. Велики речници се раде, разуме се, колективно. Сарадници који имају веће искуство уводе у посао млађе, редигују њихову лексичку обраду, и тако се образују нови лексикографи и нови редактори.

4. *Пошћо су се у нашој земљи на државно-политичком плану догодиле велике промене, последице таквих промена реалног стања у српском (раније српскохрватском) језику засигурно тири и Академијин Речник. Посијаје сиоран и сам његов назив: Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Какво је ваше мишљење о ијоме?*

Ту је основно питање назив самог језика. Најкраће казано – услед политичких дешавања, затим и неугасле народне традиције, оформио се и усталио код нас назив „српски језик“; док са лингвистичког аспекта, са аспекта давнашњег историјског стања језичке грађе, међусобно блиских дијалеката, као и у вези с ранијим покретима обједињавања и нормирања – тај је језик српскохрватски. У Академији се искристалисало мишљење да се ни у даљим томовима Речника, који ће континуирано излазити, његов назив не мења, поготово што би у библиотекама широм света, на електронским медијима итд. промена наслова овог капиталног лексикографског дела могла да унесе и забуну и сасвим погрешна тумачења. Сем тога, за Речник је прикупљена грађа управо и са српских и са хрватских подручја, па би сад било потребно да се раздваја, а то би умногоме оштећивало и даљу дефиницијску разраду. – Наравно, не заборављамо да време тече, да се неке начелне измене у овој врло осетљивој области или још не назиру, а можда већ назиру.

5. *Кад се читају Ваше језичке студије и чланци зајажка се да сие честио сврсисходно иравили ипаралеле међу језичким системима два Ваша, рекли бисмо, мајтерња језика – српским и руским. Који од иа два језика осећаише више својим?*

Паралеле сам заиста, како кажете, правила сврсисходно: наимае, била сам увек проучавала српског (српскохрватског!) језика, и зналац руског; па су ми поређења, контрастивна посматрања испадала корисна, обогаћивала су закључке.

Више као свој осећам српски језик. То нема везе са чињеницом проучавања. Српски је језик моје домовине, мога школовања, највећег броја мојих пријатеља и симпатија. Руски – такозвани „језик децеј себее“, врло лепе класичне литературе коју сам гутала од детињства.

6. *У роману У лебдивом ходу рекли сие: „Оићкад иамтиим себе, највише од свих градова на свеиу волела сам град у којем сам се родила, иакозвани бели град ... који је ирема исторјјским сведочанствима био рушен у разним најездама око четрдесет иуиша. Можда ће и још биити разаран, али га ја нисам, и не бих, мењала ни за један други“. Пеи година иосле ових Ваишх речи Београд је заиста бомбардован. Како сие као његов грађанин ио доживели?*

Јесте, Београд је опет био бомбардован, а преживела сам у њему и разарања 1941. и 1944. године, у овој другој фази чак више пута поновљена. Доживело се и преживело, и опет не бих никад отишла из свог родног града.

7. *С друге сиране, написали сие: „У исто време, негде у дубини бића, ја носим наговештаје своје оишарбине ... Причињава ми се да сидаам у сиа-древна илемћка гнезда иишо се скривају у средњем иојасу необухваине Ру-*

сије“. Да ли је *йешко*, или је *можда лейо*, *йрипадайти* *двема земљама*, *двема културама*?

Лепо је припадати *двема културама*. Оне се не осећају уједначено ни по интензитету ни по емоцијама, ни по обележјима њихових властитих епоха. Али би то била дуга прича. „Стародревна племићка гнезда“ су ваљда резултат поменутог читања руске књижевности.

8. *Још једно лингвистичко йишање. Шша значи йрезиме Грицкат у језику из кога йойиче?*

То не знам. Знам само да је презиме литванско, а да га је мој прадеда, доселивши се у Санкт-Петербург, скратио из *Грицкаиитис* у *Грицкайи*.

9. *Да ли йишеите још нешто „за своју душу“ – йесме, йриче, йреводе руских йесника, музичке есеје?*

За своју душу? Сад већ не толико као пре, нема се довољно енергије. У раној младости сам покушавала да нешто компоујем за клавир, написала доста песама на руском. Мој највећи хоби у животу било је планинарење, планинарење управо за своју душу.